

Андрух Л. О.
завідувачка сектору культурно-просвітницької роботи
відділу науково-методичної та культурно просвітницької роботи
бібліотеки імені Михайла Андрійовича Жовтбрюха
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка

КОСАЧ-ПЧІЛКА ОЛЬГА ПЕТРІВНА – ЕТНОГРАФ, АВТОРКА КНИГИ «УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ОРНАМЕНТ

Ольга Петрівна Драгоманова-Косач відома в Україні під псевдонімом Олена Пчілка. Це ім'я обрала не просто так. Це ім'я відображає її надзвичайну працьовитість та активну участь у різноманітних сферах української культури. Олена Пчілка активно виступала за права жінок та національне відродження України. Її творчість осягалася широким колом читачів, а її публіцистичні тексти ставали справжнім джерелом натхнення для українського народу. Вона служила своєму народу не лише як літературна постать, але й як активний учасник громадського життя. Її творчість та діяльність стали невід'ємною частиною української історії та культури [1].

Олена Пчілка була багатогранною постаттю в українському культурному житті. Вона відома як талановита письменниця, яка охоплювала різні жанри: поезія, проза, драматургія. Також прославилася як авторка літературних творів для дітей, публіцистка, редакторка та журналістка. Важливою частиною її діяльності була освітня робота та просвітництво, де вона виявляла свій талант як педагог і організатор. Поза тим, Олена Пчілка активно виступала як громадська діячка і відданий борець за українську справу. Це не лише талановита літературна особистість, але й особа з великою енергією, принциповістю, сміливістю та патріотизмом. Незважаючи на будь-які труднощі, вона завжди вірно висловлювала свої переконання та безстрашно виступала за них [4 с.14].

Праця Олени Пчілки «Український народний орнамент. Вишивка, тканини, писанки», яка була опублікована у 1876 році, стала початком

науково-етнографічного дослідження української орнаментики та вважається важливою подією в історії українського образотворчого мистецтва. Іван Франко висловив свою велику повагу до цієї роботи, зауваживши: "Здається, кращого фахівця в цій галузі неможливо знайти" [2 с.32].

У 1879 виникає збірник українських орнаментів Ольги Косач, «Українські взори», проте без попередньої вступної частини та з меншою кількістю малюнків (15 таблиць). У 1900 році «Українські взори» з'явилися в альтернативному виданні з незначними відмінностями у деяких орнаментах. Цю версію показали на Всесвітній виставці в Парижі (квітень-листопад 1900 року) в розділі російських ремісничих виробів. На обкладинці був розміщений відомий портрет Олени Пчілки, який також був на обкладинках видань 1900 та 1902 років. Ця версія була представлена на Другій Всеросійській кустарній виставці в Петрограді у 1913 році, і річні передплатники часопису «Рідний край» отримували її безоплатно як премію. П'ятий том «Українських взорів» (10 таблиць) вийшов лише у 1927 році. На обкладинці було змінено зображення: тепер там була фотографія з відомої листівки «Українка з Києва» – портрет дочки авторки Ізидори Косач.

В результаті виявляється, що спочатку Ольга Петрівна проводила наукові дослідження орнаментів Волині, а згодом розуміла, що ці візерунки можуть бути корисними для народного ремесла. Тому вона почала видавати практичні посібники з вишивання, зменшуючи кількість таблиць з кожним виданням, від 31 до 10 [5 с.18].

Як зазначає професор Валентина Титаренко: «Олена Пчілка зосереджувала свою увагу на формуванні у молоді української національної свідомості. Її дитячі п'єси з великим успіхом виставляли в початкових школах міста Гадяча. Вона часто виступала як авторка на літературних ранках, із особливим захопленням молодь середніх шкіл слухала її цікаві й інформативні лекції про Панаса Мирного та інших

письменників. Учні середніх шкіл, об'єднані в гурток українознавства, мали у Олени Пчілки свою улюблену позашкільну наставницю й велику подругу. Вона із задоволенням допомагала організовувати шевченківські свята та проводити лекції з літературних тем, включаючи доповіді про Лесю Українку». [3, с.111].

До самого кінця свого життя вона плідно працювала в складі кількох академічних комісій у Всеукраїнській Академії наук: літературно-історичній, етнографічній. За останні роки своєї активності Ольга Петрівна опублікувала кілька наукових статей з етнографії та спогади про видатних діячів української культури, зокрема про свого видатного брата М. П. Драгоманова. Софія Русова описує Олену Пчілку як вражаючу особистість з привабливими очима, стиснутими губами та виразом міцної волі та розуму. Усі її дії вражають розум і впевненість: вона керувала своїм особистим і громадянським життям без компромісів, висловлюючи свої переконання з великою мужністю й рішучістю. Протягом усього життя вона зберігала любов до українського народу й віддано йому служила, використовуючи своє проникливе слово.

Отже, в результаті аналізу маємо, що Олена Пчілка визнана українська етнографка та письменниця, яка здійснила значний внесок у вивчення української культури та народного мистецтва. Її робота щодо українського народного орнаменту є особливо цінною і важливою для збереження та відтворення української національної ідентичності.

Дослідження Олени Пчілки проливають світло на важливі аспекти української етнічної культури, допомагаючи розуміти і вдумливо відноситися до спадщини свого народу. Її внесок у розвиток української етнографії та мистецтва залишається невимірним, а її книга є невід'ємною частиною культурної скарбниці України.